

val, 13. oktober 2017

Til: Justis- og beredskapsdepartementet
Fra: Statistisk sentralbyrå (SSB)

Høringssvar fra Statistisk sentralbyrå

Utkast til ny personopplysningslov - gjennomføring av personvernforordningen i norsk rett

Det vises til Justis- og beredskapsdepartementet høringsbrev 6.7.2017 om forslag til ny personopplysningslov som gjennomfører EUs personvernforordning.

Behov for unntak fra den registrertes rettigheter

Statistisk sentralbyrå mener det er av avgjørende betydning for vår virksomhet som det sentrale organ for utarbeiding og spredning av offisiell statistikk (jf. statistikkloven § 3-1), at det gjøres unntak i nasjonal lovgivning i medhold av artikkel 89 nr. 2 og 3, slik det er lagt opp til i forslaget § 14. Unntaket i § 14 andre ledd for rett til innsyn (artikkel 15), korrigering (artikkel 16), begrensning (artikkel 18) og innsigelse (artikkel 21) gjelder dersom utøvelse av rettigheten gjør det umulig eller i alvorlig grad hindrer at formålet med behandlingen nås. Unntaket i § 14 tredje ledd for rett til innsyn (art 15) utvides dersom behandlingen ikke får direkte betydning for den registrerte, og trer inn dersom rettigheten medfører uforholdsmessig stor innsats. SSB mener det bør være samme terskel for unntak fra rettigheter etter artiklene 16, 18 og 21 som for artikkel 15. Dersom departementet mener det blir for vid unntaksbestemmelse, kan det vurderes å begrense en slik utvidelse av unntak for artiklene 16, 18 og 21 til behandling som er hjemlet i statistikkloven. Alternativt kan en slik utvidelse av unntak tas inn i statistikkloven i tråd med artikkel 23.

For formål statistikk vil statistikkloven gi nødvendige garantier etter artikkel 89 nr. 1. For formål forskning som faller utenfor helseforskningsområdet bør det vurderes om det er hensiktsmessig å regulere dette nærmere i en egen forskningslov (se nærmere om dette nedenfor).

Bortfall av melde- og konsesjonsplikt

Forordningen har ingen bestemmelser om forhåndsgodkjenning. Det vil være mulig å innføre krav om forhåndsgodkjenning i nasjonal særlovgivning, og helseforskning nevnes som eksempel. SSB ser det som hensiktsmessig og betryggende at ordningen hvor helseforskningsprosjekter krever forhåndsgodkjenning av Regional komite for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk (REK) kan videreføres, og at REK fortsatt bør vurdere personvernmessige sider ved prosjektet.

SSB erfarer at forskningsprosjekter som faller utenfor helseforskningsloven og som behandler omfattende og sensitive opplysninger (registerstudier) stiller store krav til personvern vurdering og - tiltak, og SSB mener det bør vurderes om også slik forskning bør reguleres nærmere. Etter gjeldende rett er deler av forskningsaktivitetene gitt supplerende rettslig grunnlag gjennom helseforskningsloven og universitets- og høyskoleloven, mens private forskningsinstitusjoners aktivitet ikke har tilsvarende rettslig grunnlag. Etter SSBs mening anses det både nødvendig (for deler av aktiviteten) og hensiktsmessig at det utredes nærmere om forskning generelt bør gis rettslig grunnlag gjennom egen forskningslov.

SSB er usikker på hvordan dataeiere skal forholde seg til et behandlingsgrunnlag for forskning bestående av en mangelfull personvernkonsekvensutredning og en svak tilrådning fra et internt personvernombud. Antakelig kan dataeier i slike tilfeller klage til Datatilsynet i medhold av artikkel 77 supplert med forvaltningslovens alminnelige regler om rettslig klageinteresse, selv om bestemmelsen regulerer den registrertes rett til å klage. Uten en objektiv tredjepartsvurdering, som i dag ivaretas av NSD/personvernombud og/eller Datatilsynet, formoder vi at SSB i enda større grad må utnytte adgangen til å oppstille egne vilkår i medhold av statistikkloven for tilgang til data fra SSB til forskningsformål.

Overgangsordning for gjeldende konsesjoner

SSB erfarer at det foreligger konsesjoner for langvarige omfattende og komplekse forskningsprosjekt, hvor oppstilte vilkår fra Datatilsynet er en avgjørende faktor for godkjenning av prosjektet. SSB mener da at igangværende prosjekter fortsatt bør reguleres av gjeldende konsesjon i en overgangsperiode på minst 2 år, medmindre Datatilsynet bestemmer annet (kortere/lengre) eller angjeldende behandling kommer inn under annet regelverk, eksempelvis ny forskrift om befolkningsbaserte helseundersøkelser. Dersom den behandlingsansvarlige mener gjeldende konsesjon ikke er i tråd med forordningen, bør Datatilsynet konsulteres for å avklare om konsesjonen skal oppheves helt eller delvis og erstattes med nytt behandlingsgrunnlag fra et angitt tidspunkt. Det samme bør gjelde for gjeldende tilrådninger fra personvernombud/NSD.

Personvernrådsgiver

Departementet foreslår å benytte betegnelsen personvernrådsgiver i stedet for gjeldende betegnelse personvernombud. SSB mener ombudsbetegnelsen er godt innarbeidet og gir en bedre beskrivelse av rollen som uavhengig fagperson enn hva tilfellet er med den mer generelle rådgeberbetegnelsen. Forordningen formaliserer, presiserer og utvider rollen, og da kan det framstå som uheldig at benevnelsen blir mer generell, og uten anslag av det særegne som er tillagt rollen. SSB mener ordningen hvor Norsk senter for forskningsdata (NSD) er personvernombud for forskning fungerer godt, og anbefaler at ordningen kan videreføres. NSD innehar både bredde- og dybdekunnskap om behandling av personopplysninger i forskning, og vil i de aller fleste tilfeller kunne håndtere dette på en kvalitativ bedre måte enn interne personvernombud i den enkelte virksomhet. SSB tilgjengeliggjør data for forskning med bakgrunn i behandlingsgrunnlag i form av tilrådning fra personvernombud for forskning (NSD) eller konsesjon fra Datatilsynet. SSB frykter en situasjon hvor vår tilgjengeliggjøring av data til forskning skal bygge på institusjonens egne personvernkonsekvensutredninger, med den variasjon av kvalitet det antas å innebære. SSB mener en ordning hvor NSD innehar en rolle enten som formelt personvernombud for forskning eller som særskilt rådsgiver for institusjonens eget personvernombud, vil være hensiktsmessig og ønskelig. SSB er videre usikker på hvordan en tilrådning fra et personvernombud om tilgang til opplysninger fra SSB for bruk i et forskningsprosjekt, skal håndteres av SSB dersom vi mener tilrådingen er mangelfull eller har åpenbare svakheter. Siden SSBs utlån av data til forskning er hjemlet i statistikkloven og åpner for at det kan settes vilkår, vil SSB kunne oppstille tilleggsvilkår som kan «reparere» en mangelfull tilrådning, men ser likevel behov for retningslinjer for hvordan håndtere mangelfulle tilrådninger.

Taushetsplikt

Etter § 19 jf. artikkel 58.1 skal Datatilsynet og Personvernemnda gis tilgang til opplysninger for å utøve nødvendig kontroll, uten hinder av taushetsplikt. Det er ikke oppstilt noen begrensinger, så det formodes at slik tilgang også er ment å gjelde opplysninger som er taushetsbelagt etter særlovgivning og i ytterste konsekvens også sikkerhetsgradert informasjon. Sistnevnte tilfelle forutsetter at tilsynsmyndighetens personale innehar tilstrekkelig klarering, mens autorisasjon antas å følge implisitt av bestemmelsen i § 19. Dersom tilsynsmyndighet gis tilgang til opplysninger som er regulert av en streng taushetsplikt etter særlov, har det formodning mot seg at de etter § 20 kun er underlagt taushetsplikt etter forvaltningslovens alminnelige taushetspliktregler. Her må det presumeres at særlovgivningens taushetsplikt følger med opplysningene, og derigjennom pålegger tilsynsmyndighetens personale samme taushetsplikt som opplysningene er regulert av, ved tilgang til slike opplysninger.